

ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙ У РАМКАХ ПРОГРАМИ UKRAINE FACILITY

Гладченко Лідія Петрівна

кандидат економічних наук, доцент,

старший науковий співробітник

Лабораторії екосистем відкритих інновацій,

Державна наукова установа «Київський академічний університет»

Виклики, які постають перед економікою України, стосуються не тільки підтримки належного її функціонування в надзвичайних умовах та відновлення зруйнованих об'єктів, але й закладання підвалин для стійкості та подальшого успішного розвитку. Такі складні завдання здатна вирішити інноваційна економіка. Її розвиток є стратегічним вектором і потребує відповідного ресурсного забезпечення, наявного в довгостроковій перспективі. В «Стратегії розвитку інноваційної діяльності на період до 2030 року» визначено, що «саме інноваційний потенціал має стати рушієм економічного зростання та сприяти розвитку всіх сфер економіки» [1]. Очевидно, що Україна не спроможна на даний час сформулювати достатні внутрішні джерела чи залучити приватних іноземних інвесторів для цих цілей. Тому допомога донорів виступає одним із фундаментальних факторів, які здатні сприяти розвитку інновацій.

Специфікою інноваційного процесу є наявність розривів у фінансуванні, що зумовлене високим ступенем невизначеності щодо економічної ефективності інноваційних розробок на ранніх їх стадіях. У зв'язку з цим існує потреба так званих «безкоштовних грошей», тобто фінансування, яке виділяється на некомерційних засадах, передусім грантового фінансування. На більш високих рівнях технічної готовності інновацій для їх розвитку активно залучаються інвестори.

Україна на своєму шляху до Євроінтеграції зараз має доступ до низки європейських інструментів, серед яких Ukraine Facility, Інструмент передвступної підтримки, інструменти макрофінансової допомоги, Європейський інструмент сусідства, розвитку та міжнародного співробітництва, у тому числі його складова «Східне партнерство», Європейський механізм миру, Фонд солідарності ЄС, а також до програм Horizon Europe, LIFE, Copernicus, COSME, Digital Europe, EU4Health, Creative Europe, Single Market, Erasmus+ та інші [2].

Для надання фінансової підтримки Україні Європейська Комісія у 2023 році запропонувала створити новий фінансовий інструмент (програму) Європейського Союзу, який отримав назву Ukraine Facility [3].

Він передбачає План для України на період до 2027 року. 6 червня 2024 року Верховна Рада ратифікувала Рамкову угоду щодо фінансування з боку Європейського Союзу в рамках реалізації Ukraine Facility.

Ukraine Facility охоплює три складові, загальний обсяг фінансування яких становитиме 50 млрд. євро: складова I – План підтримки України (38,27 млрд. євро); складова II – Інвестиційний фонд (6,97 млрд. євро); складова III – Технічна та адміністративна підтримка (4,76 млрд. євро). Оскільки Ukraine Facility є орієнтиром для інших донорів та інвесторів, а також передбачає залучення внутрішніх ресурсів України, зокрема, бюджетних коштів, даний європейський інструмент підтримки здатний генерувати додатковий фінансовий потік понад передбачену загальну суму цієї програми.

Інвестиційний фонд (складова II) передбачає наскрізну підтримку усіх 15 секторальних розділів Плану для України: реформи державного управління, управління державними фінансами, а також державними активами, судової системи, боротьби з корупцією та відмиванням грошей, розвитку фінансових ринків, бізнес-середовища, людського капіталу, децентралізації, пріоритетних секторів економіки, цифрової трансформації та зеленого переходу. Фінансування відбуватиметься через ЄБРР, ЄІБ та інші міжнародні фінансові інституції.

Ключовий напрям виділення інвестицій націлений на пріоритетні сектори, у тому числі як приватні, так і державні підприємства, а також супроводжуватиметься окремим механізмом зниження ризиків для інвесторів. До пріоритетних секторів економіки віднесено ті, які здатні забезпечити найбільшу ефективність використання коштів та зростання продуктивності: енергетика, сільське господарство, транспорт, критична сировина/ матеріали, а також ІТ.

Використання фінансових інструментів повинно вирішити низку завдань, серед яких: підвищення кредитування, розвитку страхування військових ризиків та нових інвестиційних проєктів, допомога підприємствам у районах, що постраждали від війни, розвиток проєктного фінансування, фінансування капіталоємних проєктів, інвестиційна підтримка МСП, якими володіють жінки, переміщені особи та ветерани.

Інноваційна складова в рамках Ukraine Facility окремо не виділена. Проте, наскрізними для всіх сфер цілями Плану для України названо перехід до зеленої, цифрової та інклюзивної економіки. Реалізація зазначених цілей неможлива без інноваційної складової. Це втілюється в принципах, закладених в Ukraine Facility, серед яких: «краще ніж було», стимулювання найвищих темпів зростання, не завдання суттєвої шкоди, залучення громадянського суспільства та стейкхолдерів, принцип єдиного проєктного портфеля.

Принцип «краще ніж було» закладає бачення відновлення, реконструкції і модернізації України з урахуванням кліматичних та екологічних стандартів ЄС з фокусом уваги на зелених і цифрових технологіях для створення стійких підприємств. Для їх запровадження повинен відбуватися процес взаємодії влади, бізнесу та науки для пошуку та реалізації інноваційних рішень у відповідних проєктах. Водночас, завдання щодо зростання продуктивності і включення в ланцюги вартості, яке має відбутись у рамках стимулювання зростання, може бути забезпечене насамперед завдяки інноваціям у пріоритетних секторах економіки.

Дотримання кліматичних та екологічних стандартів ЄС покликане стати основою стійкості підприємств. Інноваційні рішення повинні забезпечити захист навколишнього природного середовища, у тому числі охорону біорізноманіття, стале управління відходами, перехід до кліматичної нейтральності. Загалом, циркулярна економіка виступає одним із пріоритетів європейської політики, і її побудова буде результатом успішної реалізації Плану для України.

Для реалізації проєктів відновлення в рамках Ukraine Facility залучатиметься не тільки бізнес, але й територіальні громади, а також громадянське суспільство. З цією метою поставлене завдання щодо розвитку спроможності територіальних громад в стратегічному плануванні та управлінні проєктами. Також визначено, що для залучення громадян, забезпечення комунікації, роботи команд, координації, контролю, використовуватимуть інноваційний модуль eDem екосистеми DREAM.

Як засвідчує досвід країн, які проходили процеси відновлення після війни чи природних катаклізмів, що завдали руйнівного впливу, успішне відновлення потребує централізованої координації на національному рівні заходів, ресурсів і проєктів. Відповідно в Ukraine Facility закладено принцип централізованої координації процесів відновлення і формування єдиного проєктного портфеля. Це завдання виконуватиме Стратегічна інвестиційна рада, очолювана прем'єр-міністром України. Таким чином, для ефективної реалізації плану Ukraine Facility передбачається проєктний підхід [4]. Проте його застосування не обмежується тільки довгостроковими інвестиційними проєктами, а є наскрізним має таку інновацію, як портфельний підхід, що реалізується на національному рівні.

Таким чином, інноваційна складова програми фінансової підтримки України від ЄС Ukraine Facility є частиною реалізації завдань і проєктів відновлення та модернізації економіки України і наскрізно пронизує всі її сектори. Це закладено в підходах, принципах і завданнях цієї програми, зокрема, в орієнтації на трансформаційні процеси – зелений та цифровий перехід, розбудові циркулярної економіки, прагненні до кліматичної

нейтральності та збереження довкілля, зростанні продуктивності, новаціях в управлінських підходах. Виділення інвестицій на реалізацію проєктів в рамках Плану для України водночас є джерелом фінансування інновацій, які й забезпечать вирішення поставлених завдань і досягнення цілей.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Стратегії розвитку інноваційної діяльності на період до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text>
2. WelcomEUkraine: How Ukraine is Integrating into EU Funding Programmes. EU Neighbours East. URL: <https://euneighbourseast.eu/young-european-ambassadors/blog/welcomeukraine-how-ukraine-is-integrating-into-eu-funding-programmes/>
3. Ukraine Facility. Програма фінансової підтримки України від Європейського Союзу. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/>
4. Науменкова С.В., Міщенко С.В., Тіщенко Є.О. Проєктне фінансування в умовах реалізації «Ukraine Facility Plan». *Економічний простір*. 2024. № 191. С. 142–153. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-24>